

## Med et Højdekaart over Laaland-Falster,

af Ed. Erslev.

(Hermed Tavle IV).

Uagtet Danmark helt igjennem er et Lavland, og uagtet, som *Grundtvig* saa træffende har sagt, hos os „Bjerg kun er Bakke“, frembyder det dog nogen Afvexling i orografisk Henseende. Vore Højder ere nu visselig næsten latterlig smaa, og en Bjergbo vil ikke kunne undlade at trække paa Smilebaandet, naar han hører en Dansker omtale f. Ex. Fortunen paa 152 Fod, Eremitagen paa 120 Fod og Skodsborg paa 85 Fod som liggende „højt“; men alting er jo relativt, og det kommer an paa, fra hvilket Stade man ser Tingen; Gulliver syntes en Kæmpe for Lilliputerne. Naar Generalstaben bliver færdig med sine Maalinger over Danmark, hvad der forhaabentlig sker om 6—7 Aar, vil man imidlertid nok faa Øje for, at vort Land kan opvise flere Mærkeligheder i Henseende til Højdeforholdene.

De laveste større Landsdele hos os ere *Laaland-Falster*, om hvilke to Øer Tidskriftets Læsere allerede tidligere have faaet en Række interessante Oplysninger (se nærværende Bind, S. 7 og fig.). Da nu Staben, der for over en Menneskealder siden opmaalte disse Øer, har givet os en vist nok i det hele korrekt Fremstilling af Højdeforholdene dér, have vi troet det formaalstjenligt for vort Tidsskrift at lade udarbejde et mindre Kaart, paa hvilket disse Forhold træde ret tydelig frem.

Det er kjendt nok, at det Udgangspunkt, som vi bruge til Højdemaalinger, Havstanden nemlig, ikke er fuldstændig nøjagtigt, og at det tillige er vilkaarlig valgt. Aldeles den samme vil Standen af det rolige Havs Overflade ikke være overalt, da stedlige Forhold undertiden kunne hæve eller sænke den noget. Naar Vinde eller Strømninger i længere Tid sætte Vandet ind imod en Kyst, maa Standen naturligvis her blive højere end paa de Steder, hvor Vandet føres bort fra Kysten; Paa-landsvind medfører derfor i Reglen Højvande, Fralandsvind Lavvande. En mærkelig Undtagelse herfra viser sig dog paa den jyske Østkyst ved Kattegattet; thi her forekommer Højvande almindeligvis ved vestlige Vinde, altsaa ved Fralandsvinde. Grunden dertil er dog let nok at indse. Naar det nemlig i nogen Tid har blæst med Vestenvind, bliver Kattegattet saa opfyldt med Vand, at der opstaar Højvande, selv paa den jyske Kyst; blæser det derimod med østlige Vinde, føres Vandet ud af Kattegattet, og der opstaar da Lavvande overalt ved denne Havarms Kyster, følgelig ogsaa ved den jyske Østkyst. Enhver,

der har levet i længere Tid ved denne Kyst, vil ikke have undladt at lægge Mærke til dette Forhold, og naar man i Tidenderne læser Beretninger om et usædvanligt Højvande paa den nævnte Kyst, vil man ogsaa mangen Gang finde det noteret, at Højvandet er sket med voldsomme og længe vedvarende Storme fra Vest. — En anden Grund til, at Havstanden skifter, er selvfølgelig Ebbe og Flod, og Forskjellen imellem den laveste og højeste Havstand, som fremkaldes herved, er jo paa mange Steder meget stor. I smalle Sunde eller Bugter, der munde ud imod det aabne Hav, naar Flodbølgen mange Steder forbavsende højt, saaledes ved St. Malo i Frankrig 36, ved Munden af Avon i England 42 og ved den inderste Del af Fundybugten i Nordamerika, efter Sigende endog 100 Fod eller næsten samme Tal som Højden af Valbybakke, hvis højeste Punkt ligger paa 98 Fod. — Havstanden skifter altsaa en hel Del, selv ved den samme Kyst, og man maa derfor lade sig nøje med en Middelhavstand, der selvfølgelig ikke kan gjøre Krav paa at være fuldstændig nøjagtig. Ved de indgaaende Nivellementer, der ere udførte i den senere Tid, har man fremdeles faaet overraskende Resultater i Henseende til Havstanden, og det har bl. a. vist sig, at denne i Østersøen er 1½ Fod højere ved Memel end ved den holstenske Kyst, og at Østersøens Vandspejl altsaa danner en Skraaplan, der hælder fra Øst til Vest. Paa denne Maade bliver Forholdet med Hensyn til Havstanden meget indviklet, og det er ikke muligt for Tiden at sige, hvorfra man skal gaa ud, naar man vil have et aldeles nøjagtigt Udgangspunkt for Højdemaalinger. Man kan heller ikke med Bestemthed paa et Kaart afsætte, hvor Landet hører op, og hvor Havet begynder; det gaar her ligesom saa tit i Verden: „Grænsen er flydende“, og store Terræner, der ligge langs Kysten, kunne ligesaa godt regnes som hørende til Havet som til Landet. Dette gjælder f. Ex. om mangen Strækning ved Vestkysten af Sønderjylland, hvor man kan kjøre fra Fastlandet til Manø og fra Amrom til Fjor, i det der er særegne Veje ud til disse Øer, ja! man kan endog til Fods komme fra Fastlandet til Halligerne, og derfra til den tre Mile ude i Havet liggende Ø Pelworm.

Naar man vil have en korrekt Fremstilling om Udstrækningen af de to Landsdele *Laaland og Falster*, er det naturligt, at man søger at finde en anden Grænse end

den, som dannes ved Havets Stand; Landet fortsætter sig jo videre og uden Afbrydelse ned under Havets Overflade. En saadan Naturgrænse kan man faa ved at se hen til den Linje i Havet, der f. Ex. betegner en Havdybde af 3 Favne (18 Fod), og ved at tænke sig *Landet havet saa meget i Vejret*. Paa det medfølgende Kaart, hvor de Dele, der ligge fra 0 til  $\div$  18 Fod, ere farvede med blaåt, viser det sig ret, hvilke Ændringer en saadan Hævning vilde fremkalde. Adskillelsen imellem Laaland og Falster vilde svinde bort, i det Guldborgsund blev Land, og de to Øer vilde danne én Landmasse; ogsaa de mindre Øer Fæmø, Fejø, Askø o. s. v. vilde gaa sammen med Laaland-Falster. I Steden for den brudte Kystlinje, som nu findes paa den sydlige Side, vilde vi træffe en Linje, der kun paa et enkelt Sted vilde frembyde en Indskæring, et Slags Nor, i hvilket det lavest liggende Sted for Tiden har en Dybde af  $4\frac{1}{2}$  Favne eller 26 Fod. Ogsaa Vestkystens Linje vilde være jævn, og vi vilde næsten ikke finde noget tilsvarende til Albuefjorden. Nordkysten vilde derimod vedblivende frembyde en Del Uregelretheder; den vilde have to lange Fjorde, nemlig Staaldbet paa 10 Favne eller 60 Fod og Guldborgsunds nordlige Udløb paa 6—9 Favne eller 36—54 Fod, og Landet vilde tillige løbe ud i en hel Del Tanger og Spidser. Falsters Østkyst vilde derimod ikke ved en saadan Hævning undergaa synderlige Omdannelser og omtrent frembyde samme Form som nu til Dags. Dybderne uden for den her omtalte Grænselinje paa 3 Favne ere iøvrigt saa store, at de paa Sydcoasten og Vestcoasten af Laaland naa 6 Favne eller 36 Fod allerede en Fjerdingvej fra Land, paa Nordsiden endogsaa nærmere ved Land; paa Nordøstsiden af Falster ligge Linjerne for 3 og 6 Favne meget tæt ved hinanden; midt i Grønsund ligger en Rende paa 10 Favne, og kun paa et eneste Sted, nemlig imellem „Tolkene“ ved det østre Udløb af Grønsund, naa Dybden ikke mere end  $1\frac{1}{2}$  Favne eller 9 Fod. Det fremgaar altsaa heraf, at alt det her omhandlede Terræn danner et naturligt Hele for sig, skjønt vist nok kun et Led af et større Hele, nemlig af Øflokken, der ligger imellem Østersøen og Kattegattet.

Se vi fremdeles paa det medfølgende Kaart over

Laaland-Falster, finde vi store Partier farvede med gult, og det er dem, der ligge i en Højde fra 0 til 15 Fod. Dersom vi nu tænkte os, at alle disse Strækninger *sænkedes* 15 Fod, vilde Laaland blive formindsket til henved Halvdelen, og det vilde særlig gaa ud over den sydvestlige Del. Hist og her i denne Afdeling vilde man finde nogle Smaaøer, paa adskillige Steder vilde Havet danne Indskæringer langt ind i Landet, saaledes fra Nakskov ind til Vesterborg Sø, og fremdeles imod Øst, hvor der gaar en stor Lavning forbi Saxkjøbing og Radsted, hvis højeste Punkt kun ligger 13 Fod over Havet. Denne Lavning er en Fortsættelse af Staaldbet og Saxkjøbingfjord og danner for Tiden en Eng; den afskærer Laalands østlige Del, der kaldes Guldborgland, fra det øvrige af Øen. Ogsaa paa Falster vilde en Sænkning af 15 Fod gjøre store Ændringer, skjønt mindre end paa Laaland, og hele den sydlige Del af Øen vilde fremtræde som flere Øer\*).

De hvide Partier paa Kaartet betegne de Dele af Landet, som ligge paa en Højde fra 15 til 45 Fod. I medens disse Strækninger indtage en stor Del af Laaland, ere de forholdsvis mindre paa Falster. Sagen er nemlig den, at Laaland ligger en hel Del lavere end Falster. At dette er saa, ser man ved at betragte de Dele af Kaartet, der ere farvede med grønt, hvilke naa en Højde af over 45 Fod. Tænker man sig, at Laaland blev sænket 45 Fod, — en Sænkning, der baade relativt og absolut, naar man taler om Landsdele saa store som de her omhandlede, maa regnes for meget ringe — vilde kun meget lidt af Landet blive tilbage, og det vilde nærmest være nogle Smaadele imod Nordvest samt en større Del fra Mariebo imod Sydøst. Laalands højeste Punkt er Bavnehøj ved Birket imod Nordvest og naa 94 Fod. — For Falsters Vedkommende vilde en Sænkning af 45 Fod fremkalde den Virkning, at de nordlige Dele af Øen vilde danne en Samling af mindre Øer. Det højeste Punkt paa Øen er Bavnehøj ved Nørre Vedby, 139 Fod.

\*) Ved en Fejltagelse er Bøtønor paa Kaartet farvet gult Steden for blaåt.

